

Москаль-чарівник
Іван Петрович Котляревський

Іван Котляревський

Москаль-чарівник

Дійові особи

Лихой — солдат.

Михайло Чупрун — селянин.

Тетяна — його жінка.

Финтик Каленик Кононович — писар з города, приїхав на село.

Діється в хаті у Чупруна.

ЯВА I

Тетяна і Финтик сидять за столом в українській хаті. Перед ними пляшка з медом і склянка.

Тетяна. Ви-бо, паничу, не пустуйте, — сидіте смирно.

Финтик. Что ж я роблю, любезная Тетяно? Я, кажется, то есть из благопристойности не выхожу.

Тетяна. Уже ви із своеї благопристойності чи виходите, чи ні — до того мені мало діла; тільки знайте: язиком, що хочеш, роби, а рукам волі не давай.

Финтик. Ах, батюшки мої! Сколько я об'яснял жарчайший пламень любви моей к тебе! Но ты все не догадуешься, до чего мои ежедневные к тебе учашения относятся? Ей-ей, до того, чтобы насытиться твоим лицезрением, насладиться гласом уст твоих и возлюбызати розы губ твоих!

Тетяна. А я ж хіба бороню ходити до мене, хоть би і не годилось вам так учашати? Бороню на себе дивитись, розговорювати і баляси точити? А цілуватись — вибачайте: це вже не жарти... А знаете, що я вам скажу? Лучче, якби ви заспівали.

Финтик. Що-то сьогодні голосу у меня нет. Вчора був у Епистимії Евстафієвни да, выпивши чашку води і дві чашки с настоїкою, вишел на двор і на отвореному воздухе сквозний ветер захватил шею і грудь, а тепер і дерет в горлі. (Кашляє).

Тетяна. Та нутре лиш перестаньте кородитися. Випийте кубочок меду, то горло і прочиститься.

Финтик (наливає й п'є). Яку ж пісню заспівати?

Тетяна. Яку зумієте. Чи у вас же іх трохи єсть! Будто ви в місті перед панночками не співаете!... Нутре лиш!

Финтик. Хіба-разві эту? (Наспівує самий голос пісні, тоді одкашується і співає).

Тобою восхищений
Признаюсь пред тобой,
Что, быв тобой плененный,
Не властвую собой.
Ты суд мой и расправа,
Ты милый протокол,
Сердечная управа,
Ты повысье и стол.
Дороже ты гербовой
Бумаги для меня;
Я в самый день почтовый
Вздыхаю от тебя.
Перо ты лебедино,
Хрустальный каламаръ!
Прорцы словцо едино —
И я твой секретарь.

Тетяна. Чудна ця пісня! Та й які ви здаєтесь чудні, як співаете! Мов несамовиті... Мені аж сумно стало.

Финтик. Ах, эта песня весьма бойкая! Она моего сочинения. Тут очень-весьма нежно об'ясняется любовь со всеми воспалениями до милой персоны.

Тетяна. Та нехай ій цур, тій персоні з воспаленіем! Заспівайте пісню без запалу, і щоб не махали руками, і не витріщали страшно очей.

Финтик. Ей, не знаю, какую еще пропеть в твою угодность. Знаеш ли, прекрасная Татьяне, — заспіваймо обое! Я окселянтувати буду, а ти дишканта пой.

Тетяна. Я не потраплю з вами співати, а може й пісні такої не знаю, яку ви знаете.

Финтик. Славні пісні, например: «Склонитесь, веки», «С первых весны», «Все забавы», «То теряю», «Не прельщай меня, драгая!», «Почто, ах, не склонна»... Не знаешь ли из сих какой?

Тетяна. Ні, ні одної не знаю, а ви знаете «Ой, не відтіль вітер віє»?

Финтик. Знаю трохи-немного.

Тетяна. Ну, заспіваймо цю, коли хочете. Ви беріте товще, а я тонше, та не спішіте. Глядіте ж, повагом співайте.

Финтик. Добре, хорошо...

(Співають).

Ой, не відтіль вітер віє, відкіль мені треба;
Виглядаю миленького з-під чужого неба.
Скажіть, зірки, скажіть, ясні, де він проживає?
Серце хоче вість подати, та куди – не знає.
Коли вірно мене любить, то йому приснюся:
Хоть і сонний, угадає, як за ним журюся.
Скажіть, зірки...
Нехай нашу любов згада, наше милування;
Нехай має в чужій землі добре пожинання.
Скажіть, зірки, скажіть, ясні, де він проживає?
Серце хоче вість подати, та куди – не знає.

Тетяна. Тепер, може, час вечеряти вже. Я справила вечерю за ті гроши, що ви вчора дали, та вам же далеко і додому йти.

Финтик. Рано еще. Мені очень-весьма не хочется з тобою розставатись.

Тетяна. Е, не хочеться! До мене швидко поприходять дівчата на вечорниці прясти, то нехороше буде, як вас тут застануть.

Финтик. Я не усматриваю тут нічого нехорошого. Позволь, безподобная Тетяно, і мені остатись на вечорницях!

Тетяна. О, цього-то не можна! На мене богзна-чого наговорять. Ви й так щось дуже підсипаетесь. Коли б і це даром минулось! Ви знаєте, що я замужня жінка.

Финтик. Так що ж! Хіба-разві замужній не можна любити?

Тетяна. Запевне, що не можна. То-то ви, учени та письменні, які ви лукаві! Буцім і не розберете, що гріх і що сором! Нехай уже ми, прості люди, коли і простудимось іноді, то нам і бог вибачить: а вам усе відомо, – за те вам буде сто погибелен! Та ви ж іще вмісто того, щоб других поправляти, сами замишляєте лукавства і ні одної години не пропустите, щоб підвести кого на проступок.

Финтик. Быть не может!... Мы кого любим, того і поважаем.

Тетяна. Неправда ваша! Ви сами, Каленик Кононович, кажете, що мене любите; а для чого мене любите? Знаю всі ваші замисли і який у вас нежить. Тільки то вам горе, що не на плоху наскочили. Я боюся бога і люблю свого чоловіка, як саму себе. Я шаную вашу паньматку, – або, як ви кажете, матушку, – то і вам через те спускаю, що ви в'яжетесь до мене. Коли у вас

есть що мерзенне на думці, то викиньте з голови, бо після буде сором. Я дивуюсь вам, що ви приїхали додому для матері, а ніколи дома не сидите.

Финтик. Мне скучно сидеть дома и заниматься с матушкою. Она такая простая, такая неловкая, во всем по-старосвітськи поступает; рано обедает, рано спать ложится, рано просыпается, а что всего для меня несноснее, что в нынешнее просвещенное время одевается по-старинному и носит очіпок, намітку, плахту и прочие мужичие наряды.

Тетяна. І ви бога не боитесь так говорити о своїй рідній? Хіба родителів почитати треба за іх одежу! Хіба не треба ії уважати уже за те, що вона стара і старосвітських держиться обрядів?... От які тепер синки на світі!

Финтик. Да для чого ж ей упрямиться?... По крайней мере, хоть бы оделась по-городскому ради сына такого, як я. Ты видишь, как я одет. Можно ли мне смотреть без стыда и не закрасневшись назвать матушкою просто одетую старуху? Ежели бы мои товарищи и друзья повидели меня с нею вместе, я сгорел бы со стыда по причине их насмешек.

Тетяна. Гріх. вам смертельний таким сином бути! Яка б мати в.аша.не була, но все матери. Вона ж у нас жінка добра, розумна і поважна; а що себе веде попросту, цього вам стидатися нічого. Ви думаете, що паньматка ваша вже й гірша од вас затим, що ви письменний, нажили якийсь чинок, що одежа коло вас облипла і ви причепили, не знаю для чого, дворянську медаль? Та вона ж вас родила, вигодувала, до розуму довела: перше до дяка отдала вчитись читати, а після до волосного правлення писати. Без неї, може б, ви були пастухом, вівчарем або й свиней пасли...

Финтик. Пустое! Фрашки! Я – ветвь масличная от грубого корня. Йосиф во Египте сделался любимцем царя, и старый Іаков, отец его, должен был смиритися перед ним.

Тетяна. Отак наши знаютъ! Ви себе рівняете з Йосифом? Далеко куцому до зайця!... Наш піп говоритъ, що Йосиф тим і щасливий бувъ, що батька свого шанував і почитав по богові первого, а такий синъ, як ви, наведе на себе од бога немилость, а од людей проклятие. Побачите, що вам буде за вашу гордість і неповагу до матері!

Финтик. Ничего, ибо я прав. Надобно сообразоваться времени и по оному поступки и чувства свои располагать.

Тетяна. Тільки не до родителів. Я не знаю, як вас терплять на службі? Мені здається – хто презирає рідних своїх, на такого ні в чім положитися не можна, нічого не можна на його повірити, і такий есть осоружніший між людьми, як паршива вівця в отарі.

ЯВА II

Ти же і солдат.

Солдат (напідпитку, входить до хати й кричить). Здравствуй, хозяин. Я – твой постоялец. Давай угол, да на ужин курицу, да нет ли и лавреников?

Тетяна. Хазяїна німа дома.

Солдат. Все равно. А это кто с тобой?

Тетяна (несміливо). Це?... Це... губерець!... (Набік). Що йойу казати?... Цей мій родич.

Солдат. Все равно... (Набік). Врет баба... Ну, когда он твой родня, что ж он так оробел?

Финтик. Хто, я?... Нет, то есть... (Боязко). Я... я губернський родич, то есть, сей хазяїки. Да тебе... вам, то есть, какая до того нужда?

Солдат. Мне какая нужда? Да знаешь ли, кто я? (Удає сердитого. Співає).

Меня зовут – Лихой,
Солдат я не плохой
И храбости палата.
Хоть с места – докажу,
В капусту искрошу
Тебя, чернильна хвата.
Ну, стой, не шевелись!
На вытяжку! Бодрись!
Гляди повеселее!
А то-те карачун,
Бумажный ты шалун, –
Вмиг будешь почестнее.

(До Тетяни. Бере ії за плече й підводить до Финтика).

И ты марш под ранжир!
У вас один мундир,
Вы храброго десятка.
Вас буду я пытать:
Должны вы мне сказать
Всю сущу правду-матку.

(До Финтика). Ну, кто ты? Отвечай!

Финтик (боязко співає).

Почтеннейший служивый,
Даю ответ правдивый:
Я есмь полиции писец.

Солдат. Зачем же здесь ты, сорванец?

Финтик (боязко).

Ей-богу, невзначай
Зашел я до суседы

Для дружеской беседы.

Солдат (до Тетяни). А ты что запоешь?

Тетяна. Ось послухай! (Співає).

Ой служивий, ой служивий, не тобі питати,
І я жінка не такая, щоб все розказати.
Гей, сама я не знаю, чом тобі спускаю!
Одчепись, не в'яжись, лукавий москалю!
Я – хазяйка, ти – пройдисвіт; що ж ти розхрабрився?
Оглядайся, щоб у чорта сам не опинився!
Гей, сама я не знаю...
Ти підкрався, як той злодій, до чужої хати;
Ти один тут, не до шмиги з нами бушувати.
Гей, сама я не знаю, чом тобі спускаю!
Одчепись, не в'яжись, лукавий москалю.

Солдат (заспокоївся, весело посміхається). Ладно, ладно, хозяюшка, ты права. Под чужой монастырь со своим уставом не суйся.

Тетяна. То-то не суйся! Ми не знаємо, що ти за чоловік. Бачимо на тобі солдатський мундир – через його тебе й шануемо. Адже вас не на те роблять воєнними, щоб ви в своїм царстві нівечили людей, а на те, щоб...

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=21114102&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.